

La problemàtica de l'aigua potable a Banyoles a la primera meitat del segle xx

Jordi Galofré *

Centre d'Estudis Comarcals de Banyoles

Resum

A les primeres dècades del segle xx, Banyoles tenia un problema greu de manca de disponibilitat d'aigua potable. L'abastament d'aigua es realitzava a través de les fonts públiques, els pous i les cisternes que hi havia a moltes cases particulars i d'una petita xarxa de distribució d'aigua d'una empresa particular. Les condicions higièniques i sanitàries de totes aquestes aigües eren molt poc satisfactòries, i a més eren insuficients per a les necessitats de la població. Tot i tenir a l'abast un gran dipòsit natural d'aigua, l'estany, es va decidir en un primer moment no utilitzar-lo per les dificultats i el cost del sistema de potabilització de l'aigua i perquè es tractava d'una opció impopular. El 1929 la situació va millorar amb la creació de la Companyia d'Aigües Potables de les Deus, que va subministrar aigua potable a la població, a partir de l'explotació d'una nova deu situada al Clot de les Deus. A la dècada de 1940 es va tornar a produir una situació de manca d'aigua, a causa de l'augment del consum i altres factors. En no poder augmentar el cabal obtingut al Clot de les Deus, es va optar, finalment, el 1953, per la captació d'aigua de l'estany, que va ser una solució definitiva, tot i que va obligar a posar en funcionament un nou sistema de tractament potabilitzador.

Paraules clau: Aigua potable, Banyoles, fonts públiques, aigua contaminada, sequera, pous, subministrament d'aigües, estany.

Abstract

In the first decades of the twentieth century, Banyoles had a serious problem of lack of availability of drinking water. The water supply was carried out through public taps, wells and tanks that were in many homes and a small water distribution network of a particular company. The hygiene and sanitary conditions of these waters were not very satisfactory, and it was inadequate for the needs of the population. Despite having available a large deposit of natural water, the lake, it was decided not to use it for the difficulty and cost of water purification system

* Membre del Centre d'Estudis Comarcals de Banyoles (jordigalofre@hotmail.com)

Primera versió: 7 d'abril de 2011. Darrera versió: 10 de setembre de 2011.

and because it was an unpopular option. In 1929 the situation improved with the creation of the «Companyia d'Aigües Potables de les Deus» that supply water to the population from the exploitation of a new spring located in the Clot de les Deus. In the 1940s he turned to produce a situation of water shortage due to increased consumption and other factors. In order not to increase the flow obtained from Clot de les Deus, it was decided finally in 1953, by withdrawal of water from the lake, which was a permanent solution, but was forced to launch a new drinking water treatment system.

Keywords: Drinking water, Banyoles, public sources, polluted water, drought, wells, water supply, lake.

En les primeres dècades del segle xx, Banyoles era una ciutat d'entre 5.000 i 6.000 habitants, que havia desbordat el recinte medieval i havia experimentat, ja al llarg del segle xix, un creixement urbanístic discret. L'abastament d'aigua potable de la població es feia a través de tres mitjans: les fonts públiques, que rebien l'aigua de la deu de la Rajoleria des de feia segles i que patien un problema de salubritat, els nombrosos pous i cisternes que tenien moltes cases particulars, en condicions sanitàries molt poc satisfactòries, i una petita xarxa de distribució d'aigua de l'empresa de La Mina, que era una empresa privada, que disposava d'una deu de molt poc cabal i que donava aigua corrent a uns pocs abonats, una aigua que era escassa i que tampoc no oferia garanties sanitàries. És evident, per tant, que Banyoles tenia un greu problema d'abastament d'aigua.

L'aigua de les fonts públiques

La deu de la Rajoleria era de propietat municipal. Es tracta d'una deu situada a la serra de Mas Usall i Puig de la Bellacasa, a uns vuit-cents metres del nucli urbà de la Banyoles del començament del segle xx. El doctor Josep M. Mascaró, autor d'una valuosa *Topografia mèdica de Bañolas*, qualifica positivament l'aigua d'aquesta deu, des del punt de vista sanitari:

Esta agua es perfectamente clara, diáfana, fresca a la salida (tiene 16° de temperatura), aireada, ligera al estómago, inodora, imputrescible (se conserva durante meses inalterable), cuece bien las legumbres, disuelve rápidamente el jabón, forma con el té y el café infusiones sumamente aromáticas, es apta para todos los usos domésticos y apropiada para la vida de los peces, berros, limneas, etc., que son las cualidades más apreciadas de las aguas potables. (Mascaró 1914: 80).

En el seu origen, doncs, l'aigua era potable i de bona qualitat, però la conducció era tan deficient, que al llarg del recorregut es produïen moltes filtracions. Tot i que l'Ajuntament havia renovat la conducció el 1894, en les primeres dècades del segle xx aquesta conducció no es feia en la seva totalitat per canonada, sinó que hi havia trams en què es feia per un canal obert. El resultat final era que, molt sovint, l'aigua que rajava pura de la deu arribava contami-

nada a les fonts de la ciutat i, per tant, massa sovint, es produïen infeccions i malalties gastrointestinals. Deixem la paraula novament al doctor Mascaró: el fet que l'aigua brolli en bones condicions de la deu de la Rajoleria i arribi contaminada a les fonts públiques cal atribuir-ho:

a las filtraciones a que está expuesta el agua, en su tránsito a través de una mina con canal abierta. El líquido en su origen es límpido, transparente, muy puro, y conserva esas cualidades cuando no se le mezclan elementos extraños. Lueve lo suficiente: el agua de lluvia atraviesa la tierra laborada, lava los estiércoles del suelo cultivado, cae luego sobre la canal acuífera descubierta, y entonces vemos manar, por los caños de nuestras fuentes públicas, un líquido turbio, espeso y repugnante. (Mascaró 1914: 94).

En el seu estudi, el doctor Mascaró recull dades epidemiològiques que confirmen clarament la gravetat de la situació, des del punt de vista sanitari: entre les malalties que van provocar defuncions a Banyoles entre el 1878 i el 1911, la més mortífera va ser l'enteritis dels infants, amb un total de 855 morts, que representen gairebé la meitat de les defuncions per malaltia en aquest període. I la segona va ser la febre tifoidea, amb un total de 242 defuncions, és a dir, un 13% (Mascaró 1914: 398-399). I els anys 1914, 1916, 1917, 1921, 1923, 1924... es van anar produint més casos de febre tifoidea. En tots els casos es tracta de malalties infeccioses que es contagien a través de l'aigua contaminada.

Un repàs a la premsa local de l'època confirma la importància d'aquesta problemàtica i la preocupació ciutadana que generava. Així, per exemple, l'11 de novembre de 1916, el periòdic *La Creu* va publicar un article sobre el problema de les aigües, en el qual afirmava: «Sapigut és que la conducció d'aigua dita de «La Rajoleria» que assorteix a les fonts públiques, està en una forma detestable, i que les filtracions que hi donen a cap són causa contínua d'infeccions, produint als seus consumidors enfermetats sens fi i a voltes epidèmies com les que estem passant». L'esmentat Josep M. Mascaró va publicar, a *La Creu*, diversos articles sobre el tema. En un, publicat el 15 de desembre de 1916, insisteix que l'aigua de la font de la Rajoleria és bona, químicament i bacteriològicament, i ho demostra amb proves i anàlisis. Davant de la preocupació dels banyolins pel «fantasma del tifus», afirma: «Realment és paorós i les defuncions ocurregudes aquest estiu bé valen la pena que ens alligonin per al pervindre». El que cal fer amb urgència, diu, és «acabar la canonada, aïllar l'origen i fer tota la cursa de l'aigua inaccessible a les filtracions i a les bactèries». La *Gazeta Banyolina* s'ocupa també sovint del tema, tant del tifus com de la qualitat de les aigües de les fonts, amb diversos articles i notícies els mesos finals de 1916. El 1917 continua el degoteig de notícies i comentaris sobre el tema, amb especial atenció a la contaminació de l'aigua de la Rajoleria. L'Ajuntament, però, no acabava de trobar els mitjans econòmics per fer front al cost de les obres.

Aquesta situació tan negativa es complementava amb l'escassetat de l'aigua, causada pel cabal de la deu i agreujada per diversos factors, un dels quals era que, a causa de les deficiències de la conducció, es perdia molta aigua en el trajecte. L'altre factor va ser la sequera. Segons dades recollides pel meteoròleg banyolí Enric Estragués, l'any 1904 va ser el més sec de tot el segle: «Durant tot l'any només varen caure sobre Banyoles 403 l/m², rècord de sequera coneguda. Com a dada significativa, cal destacar que durant els mesos d'abril i novembre no va caure ni una sola gota d'aigua». També va ser molt sec l'any 1914, fins al punt que «tots els camps, rierols i fonts estaven secs». També va ser molt sec l'any 1929, el segon any més sec del segle:

Durant tot aquell any només van caure sobre la ciutat 438 l/m². El dia de més pluja de tot l'any va ser el 22 de novembre. Tot i ser el rècord de l'any, només varen caure 31 l/m². Fruit d'aquella terrible sequera, la majoria de les fonts públiques de Banyoles es varen quedar sense aigua. (Estragués 2007: 11, 18, 29).

Queda prou clar, doncs, que les fonts públiques, que eren el principal mitjà d'abastament d'aigua potable, oferien una aigua escassa i sovint contaminada.

Els pous

La situació no millorava en el cas dels pous que hi havia a moltes cases particulars ni en el de la dotzena de pous d'ús públic que hi havia a Banyoles. L'aigua, al marge de la seva escassetat en temps de sequera, no oferia bones condicions sanitàries, com ho testifiquen, en el cas dels pous d'ús públics, les anàlisis bacteriològiques fetes, per exemple, al mes de novembre de 1913, que van concloure que l'aigua estava contaminada per matèries orgàniques en descomposició.

El doctor Mascaró, en la seva obra ja esmentada, valora molt negativament la salubritat de les aigües dels pous, que s'infecten amb molta facilitat. Segons el seu parer, els pous existents a Banyoles en aquells anys són «meros hoyos excavados en el suelo, rudimentariamente reforzados en el interior, por medio de una tosca pared de piedra mal juntadas, que a cada paso se desmoronan o separan, dejando el hueco central abierto a todas las filtraciones laterales» (Mascaró 1914: 100). A més, sovint estan situats prop de femers. Per tant, són pous que no compleixen les més elementals normes higièniques. Així és com descriu un pou d'ús públic, situat al carrer de Guèmol i que tenia molt bona anomenada entre el veïnat: «este pozo está construido en el interior de una casa vieja, y a la más pequeña hendidura que se produzca en las paredes, pierden estas la impermeabilidad debida y queda el pozo accesible a todos los zumos putrefactos del patio de la casa y a todas las aguas sucias de las vecinas» (Mascaró 1914: 101).

Algunes poques cases tenien cisternes, que s'omplien amb les aigües pluvials, però la valoració del doctor Mascaró pel que fa al punt de vista sanitari és també molt negativa.

Les autoritats preocupades

Les autoritats municipals de Banyoles eren molt conscients d'aquest problema, però no trobaven la manera de solucionar-lo. Les actes de la Junta Local de Sanitat, conservades a l'Arxiu Comarcal del Pla de l'Estany, evidencien com aquest problema s'anava tractant any rere any, sense trobar-ne la solució. Sovintegen les anàlisis bacteriològiques, sempre amb resultats negatius. Per esmentar només alguns casos, al mes d'octubre del 1921 es va encarregar una anàlisi de les aigües al Laboratori Bacteriològic de l'Ajuntament de Barcelona, i els resultats van ser tan negatius que es va decidir netejar i desinfectar els dipòsits i les canonades i es va avisar als usuaris que, mentrestant, bullissin l'aigua per beure i per rentar plats. L'any 1923 una nova anàlisi va ser efectuada pel Servei de Sanitat de la Mancomunitat, que va declarar sospi-

tosos les aigües de la Mina i de la Rajoleria. L'any 1924, el Laboratori Municipal de Barcelona va tornar a analitzar les aigües de les fonts de Banyoles i les va declarar contaminades i, per tant, no potables. Són només tres exemples de la gravetat de la situació.

Finalment, el 1925 l'Ajuntament realitzar el que feia temps reclamava tothom i va canalitzar adequadament l'aigua de la Rajoleria i va tractar les aigües amb clor. La situació, des del punt de vista sanitari, va millorar ostensiblement. Les actes de la Junta Local de Sanitat registren la disminució dels casos de febre tifoidea que, segons reconeix la Junta, «fue un azote de esta población hace algunos años». Continuava persistint, però, el problema de l'escassetat. Per mirar de solucionar definitivament aquesta problemàtica, l'Ajuntament, presidit aleshores per Lluís Torrent i Privat, va nomenar una comissió perquè estudiés el tema a fons i proposés una solució. Aquesta comissió va estar presidida pel doctor Josep M. Mascaró, que era el màxim especialista banyolí en aquest tema, i integrada pel tinent d'alcalde Joaquim Coromina i Gispert-Sauch, dos regidors, Patrici Oliveras i Debusí i Jacint Rosset i Boix, i dos ciutadans il·lustres, Josep Masgrau i Cordoní, banquer i exregidor i Martirià Butinyà i Oller, comerciant i exalcalde.

El resultat dels treballs de la comissió es va presentar en una memòria sobre l'abastament d'aigües potables a la ciutat de Banyoles, publicada al febrer de 1929 (Mascaró: 1929). Es tracta d'un document de gran interès, que ens permet fer-nos una idea de la situació de Banyoles en aquells anys pel que fa a les disponibilitats d'aigua. En primer lloc, la comissió es va plantejar la quantitat d'aigua necessària a Banyoles i, després d'estudiar les dades de diverses ciutats, la va estimar en uns 100 litres diaris per persona. Com que Banyoles tenia aleshores uns 6.000 habitants, la xifra total per al conjunt de la població havia de ser de 600 metres cúbics diaris. Establert aquest aspecte de caràcter quantitatiu, el document deixa clares també les condicions qualitatives que ha tenir l'aigua, segons les disposicions legals vigents en aquell temps.

Fetes aquestes consideracions prèvies, i sota l'epígraf de «Veneros utilizables», la comissió va analitzar totes les possibilitats. Va començar per la deu de la Rajoleria, que, com hem dit, era és la que proveïa d'aigua Banyoles fins aleshores, i que tenia un cabal de 80 a 100 metres cúbics diaris, molt lluny dels 600 metres cúbics necessaris. Va analitzar també les fonts la zona de Pujarnol (Geldeus, Morro Fred, Om, Tordera, del Frares, la Perpinyana, etc.), que, tot i ser d'una qualitat excel·lent, tenien un cabal manifestament insuficient.

En tercer lloc, la comissió estudia detalladament les aigües de l'estany i dels seus afluents. En aquest cas és evident que hi havia aigua suficient per a les necessitats de la població. El problema no era la quantitat sinó la qualitat, ja que són aigües dures, és a dir, d'una mineralització molt elevada. Després de diverses consideracions, la comissió va decidir desaconsellar-ne la utilització per cinc motius. En primer lloc, «porque resultaría engorroso». I a continuació descriu amb tot detall els motius pels quals considerava enutjosa aquesta solució i que centra en les dificultats del sistema de potabilització, aireació i carbonatació. En segon lloc, perquè el sistema seria molt car, aspecte que justifica amb una aparent obvietat: perquè «a mayor complicación, corresponde siempre mayor gasto». En tercer lloc, perquè no hi hauria cap garantia de seguretat, ja que totes les operacions de purificació de l'aigua caldria fer-les rigorosament cada dia i «nadie puede responder de que en todas las épocas, sea por las inclemencias atmosféricas, por desidia de administradores o empleados, por casos fortuitos o por otras causas» no hi haguessin fallades en la potabilització. En quart lloc, perquè podria ser perillós, atès que

l'estany s'infecta fàcilment i qualsevol error representaria subministrar aigua en males condicions sanitàries. Finalment, en cinquè lloc, per la oposició popular a aquesta opció, oposició a la qual sembla participar també la comissió: «el aprovechamiento y potabilización del agua del lago es altamente impopular: y si bien no debe una Comisión técnica dejarse guiar por las corrientes (generalmente apasionadas) de la opinión pública, no puede tampoco desoirlas cuando puedan ser justificadas, como en el caso presente». (Mascaró 1929: 32-38). Com a conseqüència de tota aquesta argumentació, la comissió va descartar la captació d'aigua de l'estany.

Va descartar també, com era d'esperar, la utilització de les aigües dels pous, per les seves deficientes condicions higièniques, tal com el president de la comissió, el doctor Mascaró, havia explicat en la seva ja esmentada *Topografía médica*. Altres alternatives, com la portada d'aigües del Ser, captades a Sant Miquel de Campmajor, o del Fluvià, que es podrien captar al pla de Fares, van ser també descartades pel cost i les dificultats tècniques dels projectes. Fins i tot es va arribar a considerar anar a buscar l'aigua a indrets encara més allunyats com els Rajolins de Beuda, però el cost del projecte (un milió de pessetes inicials i més de 50.000 anuals de manteniment) es va considerar incompatible amb les possibilitats econòmiques del municipi.

Després d'estudiar les diverses possibilitats, la comissió es va decantar, finalment, per recomanar la utilització de les aigües del Clot de les Deus. Eren aigües de bona qualitat, rajaven en quantitat considerable i el cost de la seva conducció era molt més moderat i assumible. Es tracta d'una deu situada prop de Banyoles: segons Joaquim Hostench, la distància de Banyoles era de 35 minuts (Hostench 1890: 102). Està situada en un indret que Miquel Rustullet descriu d'aquesta manera:

Sota la serra de Sant Patllari, existeix el Clot de les Deus, una profunda enclotada a la banda oest de Can Llutí que actua de conca per recollir les aigües de la zona. Un lloc d'abundants deus, conegut pel Clot de les Deus. Els terrenys són de pedra de xalió o pissarrí, nom amb què es coneix a la nostra comarca la pedra de carbonat de calç que s'esberla fàcilment (Rustullet 2004: 34).

Aguas Potables de las Deus, S.A.

Per subministrar l'aigua de la deu del Clot de les Deus a la ciutat de Banyoles i altres localitats de la comarca, es va constituir, el 19 d'agost de 1929, una nova empresa que prengué el nom d'Aguas Potables de las Deus, S.A. Estava constituïda inicialment per quatre socis: Pere Font i Casademont, Esteve Costa i Masjoan, Lluís Coromina i Gispert-Sauch i Alexandre Dalmau i Coll. Lluís Coromina era industrial i Esteve Costa era ramader i tots dos formaven part de les classes adinerades de Banyoles; Pere Font era un mestre d'obres molt actiu en aquells anys, i Alexandre Dalmau era el propietari dels terrenys on estava situat el Clot de les Deus.

El projecte d'abastament d'aigües a Banyoles va ser encarregat a César Molinas, de Barcelona, que era un enginyer industrial especialitzat en temes sanitaris molt actiu en aquells anys arreu de Catalunya. El projecte, enllestit al mes setembre del 1929, preveia la captació d'aigües a l'esmentat Clot de les Deus, la conducció a Banyoles i la distribució a la població. En una

primera etapa l'aigua es distribuïria a la major part de la població (uns 4.900 habitants) mitjançant la xarxa de distribució que es construiria de manera immediata, mentre que el miler d'habitants restants continuaria utilitzant les fonts públiques fins que no es completés la construcció de la xarxa de distribució urbana.

El dia 1 d'octubre de 1929 es van iniciar els tràmits oficials preceptius per obtenir la concessió municipal del servei d'abastament d'aigua potable procedent de les Deus i la llicència d'obres per obrir totes les rases que calgués en el carrers de Banyoles. El procediment administratiu va fer el seu curs. Tant la Junta Local de Sanitat com la Junta Provincial de Sanitat de Girona van informar favorablement del projecte i finalment, el 20 de gener de 1930, l'Ajuntament, presidit aleshores per Lluís Torrent, va autoritzar la companyia d'Agua Potable de las Deus per dur a terme el projecte de captació i subministrament d'aigua i li va atorgar una concessió per 99 anys, a partir de l'1 de gener de 1931.

El subministrament d'aigua es va fer en dues fases. La primera fase va ser el subministrament d'aigua a les fonts públiques. Tenint en compte que la necessitat d'aigua era molt urgent a Banyoles, fins i tot abans de l'aprovació definitiva de la concessió es va construir una canonada fins a la ciutat i es va empalmar amb la xarxa de subministrament de les fonts públiques, de tal manera que, a partir del 3 de novembre de 1929, l'aigua que rajava a les fonts públiques era la de les Deus. Així és com va donar la notícia el periòdic *Vida Banyolina*, el 10 de novembre de 1929:

Quan els banyolins, que desconeixien les qualitats de l'aigua, han comprovat que tenia molt bon gust i que al mateix temps servia admirablement per a coure les llegums, i a més era tant abundant, com s'havia comprovat, durant el temps de més esterilitat, no disminuint mai el cabal (quals proves havien durat molts dies i fins mesos enters), fou extraordinària la seva satisfacció i tots els comentaris versaven sobre l'aconteixement del dia, que assegurava a la ciutat de Banyoles la resolució d'un problema que des de tant de temps estava plantejant, tant preocupava tothom i tants perjudicis estava ocasionant, majorment durant l'estiu.

Fet aquest subministrament bàsic, la companyia va iniciar la construcció de la xarxa domiciliària, que es va realitzar al llarg de l'any 1930. Segons un inventari de 1931, la companyia captava les aigües de les Deus mitjançant dues mines emplaçades en diferents direccions de la muntanya, amb una canonada de ciment i quatre fonts més, canalitzades amb canonades de plom fins a la canonada general; havia construït una torre d'uns 15 metres d'alçada, a l'interior de la qual hi havia un pou auxiliar i dos motors per a l'elevació de l'aigua, i un dipòsit general de distribució, de ciment armat, d'uns 50.000 litres de capacitat. Les canonades de distribució d'aigua a la ciutat eren d'uralita i en alguns casos de plom.

Continua l'escassetat

Arran de totes aquestes obres, la millora en l'abastament d'aigua potable a la ciutat de Banyoles va ser extraordinària. Per primer cop hi havia aigua corrent a les cases i a les fonts públiques, abundant i no contaminada. L'aigua tenia la pressió necessària i, durant deu anys, el servei va ser regular i sense interrupcions. A la dècada de 1940, però, es van començar a pro-

duir problemes en el subministrament, a causa de la manca d'aigua, provocada per diversos factors.

Un factor va ser la sequera. Tornem a les dades aportades per Enric Estragués. L'any 1947 va ser extraordinàriament sec: «Durant tot aquell any només va caure sobre Banyoles la ridícula quantitat de 561 l/m² d'aigua». El 1950 va ser encara més sec, amb 510 l/m² i Banyoles va patir un greu problema d'abastament d'aigua potable als habitatges «perquè les deus i els pous que subministraven el preuat líquid estaven pràcticament secs». (Estragués 2007: 52, 56).

Un altre factor que va dificultar el subministrament va ser l'augment de la demanda provocada pel canvi en els hàbits dels usuaris. En els primers anys, habituats a anar a la font a buscar aigua, els usuaris només instal·laven una aixeta al costat de la porta d'entrada a la casa: de fet, era com tenir la font a casa. Només alguns, molt pocs, feien, a més, una instal·lació fins a la cuina i prou. S'entén, per tant, que el consum d'aigua fos molt limitat. A poc a poc, però, la població banyolina va anar modernitzant les instal·lacions domèstiques i es va anar acostumant a l'ús de l'aigua corrent, la qual cosa va suposar un augment en el consum d'aigua.

Un altre factor va ser el malbaratament de l'aigua per part d'alguns abonats, que utilitzaven l'aigua potable per regar els horts. Aquest comportament era possible perquè els comptadors que havia instal·lat inicialment la companyia eren poc precisos i no marcaven el consum real. L'Ajuntament va intentar frenar aquest mal ús de l'aigua potable, fent públic un ban, el 30 de juliol de 1947, prohibint la utilització de l'aigua de la xarxa per regar horts i jardins. L'aigua de les Deus, va dir l'alcalde, només es podia fer servir per a usos domèstics i sanitaris i els infractors serien sancionats rigorosament. A tots aquests factors cal afegir el problema, molt sovintejat en aquests anys durs de postguerra, de les restriccions en l'energia elèctrica, que afectaven al bombeig i distribució de l'aigua.

Un corresponçal anònim feia referència a aquesta problemàtica al diari *Los Sitios*, el 26 de març de 1950, amb aquestes paraules:

Resulta en verdad paradójico hablar del problema del agua en una ciudad como Bañolas de la que puede decirse, con razón, que nada en el líquido elemento. Sin embargo, es un problema real, casi nos atrevemos a decir permanente y que todos los que vivimos en la ciudad del lago tenemos ocasión de comprobar con cierta frecuencia.

La solució no era la municipalització del servei, segons el periodista, perquè el problema continuaria persistint. La utilització de l'aigua de l'estany continua presentant el mateix problema que va plantejar la comissió de 1928:

No se trata solamente de cantidad, sino también de calidad. Y si el lago en este primer aspecto representa una solución aceptable, el costo y mantenimiento de la instalación necesaria para elevar el agua del mismo a la altura precisa y luego desmineralizarla, desinfectarla, potabilizarla y conducirla hasta la población, aumentaría el costo del metro cúbico a un precio prohibitivo para la mayoría de los actuales usuarios.

La solució que apuntava el corresponçal era la unificació dels deus existents i afegir-n'hi el cabal d'altres.

Per intentar augmentar el cabal de les Deus, la companyia d'aigües va obrir més pous i va aprofundir els que ja hi havia. Va esdevenir, però, un incident inesperat i de conseqüències molt negatives: en la perforació es van trobar unes capes d'aigua sulfurosa que es van barrejar amb l'aigua que se subministrava, que, d'aquesta manera, van quedar afectades per la pudor característica d'aquestes aigües. Va ser una autèntica catàstrofe, que va obligar a establir restriccions d'aigua en hores determinades. Així és com va descriure la situació l'enginyer en cap de la Delegació d'Indústria de Girona, el 16 de maig de 1950:

La empresa Agua Potables de las Deus S.A. suministraba a la población de Bañolas agua del manantial designado con el nombre de las Deus. Al ser el caudal de este manantial insuficiente abrió un pozo para aumentar la cantidad de agua y luego otros dos pozos alrededor del primero. Al ser insuficientes estas medidas tomadas por la empresa Aguas Potables de las Deus S.A., ésta profundizó el pozo principal existente, pero con tal mala fortuna que se encontraron con aguas sulfúricas que al mezclarse con las aguas potables dan mal sabor característico a las aguas que se suministran en Bañolas. Se aumentó pues con estas aguas inaptas para ciertos usos domésticos el caudal pero así y todo debe considerarse el caudal total de agua suministrada como insuficiente.

La solució definitiva

El problema no podia solucionar-se augmentant la potència dels motors o instal·lant-ne de nous. L'única solució, segons l'esmentat dictamen de l'enginyer de la Delegació d'Indústria, «debe buscarse en el hecho de ir a una nueva captación con aguas de mejor cualidad». I aquesta nova captació no podia ser altra que les aigües de l'estany, malgrat la duresa de l'aigua i els costos de la seva potabilització. El creixement de la demanda d'aigua de la ciutat de Banyoles feia inviable qualsevol altra solució i, per tant, finalment, la companyia va decidir utilitzar les aigües de l'estany per a l'abastament de la ciutat.

El projecte inicial, elaborat per l'arquitecte Francesc Figueras, preveia la captació d'un cabal de 1.000 metres cúbics diaris. En la memòria que acompanya el projecte, Francesc Figueras va explicar clarament la situació:

Para suplir la falta de caudal de agua de los manantiales actuales, así como resolver las impurezas y mal gusto derivadas de la mezcla con agua sulfurosa, imposible de depurar, se ha resuelto obtener directamente el agua del Lago, y después de eliminar los elementos perjudiciales y desinfectarla, servirla al público, previa su elevación a unos depósitos de más capacidad que los actuales y situados más cerca de la ciudad.

El projecte va ser aprovat per la Comissió Provincial de Serveis Tècnics, i l'Ajuntament de Banyoles va atorgar la concessió corresponent a la companyia, que va adoptar el nom d'Aguas Potables de Bañolas. La captació de l'estany es va fer amb una canonada de 30 cm, totalment submergida. Es va construir un dipòsit de decantació i es va instal·lar el necessari sistema de depuració química i bacteriològica (Dutras 1981). Un cop depurada i desinfectada, l'aigua s'elevava fins a uns nous dipòsits situats al Puig d'en Colomer. La nova captació es va inaugurar al final del 1953, tot i que no va ser totalment operativa fins ben entrat el 1954.

Més tard, al llarg dels anys, el creixement urbanístic de Banyoles ha anat exigint ampliacions tant en la captació com en la xarxa de distribució. Però, després de tants intents i tantes incidències, la utilització de l'aigua de l'estany, malgrat les reticències inicials, ha permès finalment un subministrament estable i segur.

Referències bibliogràfiques

- DUTRAS, Àngel (1981). «Tratamiento de las aguas del lago para el abastecimiento público de Banyoles» (Projecte fi de carrera). Girona: Escola Universitària Politècnica de Girona.
- ESTRAGUÉS ESTREMS, Enric, ESTRAGUÉS ROURA, Gabriel (2007). *El temps a Banyoles del 1900 al 2005*. Banyoles: Ajuntament de Banyoles.
- HOSTENCH, Joaquim (1890): «Fonts dels voltants de Banyoles». Dins *Calendari-guía de Banyolas y sa comarca per l'any del Senyor 1891*. Barcelona: Estampa La Renaixensa.
- MASCARÓ CASTAÑER, Josep M. (1914). *Topografía médica de Bañolas*. Girona: Imprenta y librería de D. Torres.
- MASCARÓ, Josep M. *et al.* (1929). *Abastecimiento de Aguas Potables a la Ciudad de Bañolas. Memoria*. Palafrugell: Talleres Gráficos P. Ribas.
- RUSTULLET, Miquel (2004). «La torre del pou de Casa Nostra (Porqueres)», *El Pla de l'Estany*, núm. 46.